ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಚಂದ್ರಕೊಡೆ'

ವಿವರಣೆ

೧. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲ್ಯುಕ್ಯ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಜಯಂತಿಪುರ ನೆಲೆವೀಡಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಸನ್ಮಾನ ಪ್ರಸಂಗದ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು ಈ ಸಂಟಿಪ್ಪಣಿಯ ಉದ್ದೇಶ.

೨. ಸಮಸ್ತ ಅನುಪಾಲನ ಅಧೀನನಾದ ಗೋವಿಂದರಾಜನು ಬನವಸೆ ಪನ್ನಿರ್ಚ್ಛಾಸಿರ ವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಬ್ಯಾಸತ್ತುರ-೧೪೦ (ಇಂದಿನ ಬಾಸೂರು) ಎಂಬ ಕಂಪಣದಲ್ಲಿನ ಕಾಗಿನೆಲೆ -೧೨ನ್ನು ಶೀಭನಗೌಂಡನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನ ಮಡದಿ ಮಲ್ಲಿಕಬ್ಬೆ , ತಮ್ಮ ಸಿಂಗ. ಈ ಸಿಂಗನೇ. ಶೋಭನಗೌಂಡನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನ ಬಮ್ಮ೯-ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಮಗಯರು [ಕ.ಇ.೪, ೧೦,೧೧೨೧. ಹಿರೀಹಳ್ಳಿ (ದಾಜಿ/ಬ್ಯಾಡಗಿತಾ)ಪು . ೨೫-೩೦]

ಆ ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ವಿಷಯ ಳ

ಶ್ರೀ ಕಾನ್ತಿ ಗಿ ತಾಸಿ ಸಿಲಿಯಿ ನಿಯಿ ಷ್ಪಂ ತಿರ

ಶ್ರೀ ಕಾಂನ್ತಿ ರು ಪ ಸೂನಿಯು ೦

ಪ್ರಾ ಕ ಟಿಯೊ ೞದ ಣ್ಣಾ ಸಿ ನಿಪು ಶೊೞ,ದ ಸ ಗೌಂಡ ನಿದೀಂ ,ಪ್ರ ಚಯಡಸೊ ॥

[ಸಾಲು : ೧೭–೧೮]

(ಚ ಯುಕ ಮಾಲಾವೃತ)

ಉದ್ದ,ದಿಯು ನಾತ ಕೀರ್ತಿಪ ರಿಮೇಷ್ಟಿ ಸಿಕು ನ್ತಳ ಚಕ್ರಪ್ರತಿ ಯೆೞ (ಳ)

ಮಿದಿತ ಪಿಲು (ಕ್ಕಿ) [ತಾಸಿಪ] ಡಿದಂ,ದ ರಿ ಬಣಸಲ ಯ ಚತ್ತು ಪಂ

ಸ ದವ ಳರಾಜ ಚಿಹ ವನಗ್ವಿಣ ಹಿಷ್ಮ ರು ಸೊಳು ಪಿತ್ತ ಚು

ದ್ರ ದ ಕೊಡಿರು ೦ ಬಬಾಪ್ಪ ಪ ಪ ಶೆೞ,ದ ಸ ಗೌಂಡ ನಿದೀಂ ,ಪ್ರ ಚಯಡಸೊ ॥

[೧೯–೨೦]

ಅವನ ಸ ತ್ರಿದ ಪನ ಸತಿಗ ೦

ದಿ ಮಿಷೀಂದ್ರುಸ ಸ ತಿೌ ವ್ಜ್ಷಬಾವ ಸ ಸ ತಿೌ

ಸ ಎ ನಿಸಿಜ್ಯಿ ಸ,ದಫ್ರ್ತ್ರ

ಸ ೯ವ ಚ ಯಕಿ ಮ ಲ್ಲಿಕ್ವಿ ಪಿಯ ಂ ತ ಳಿದಳು। [೨೧–೨೨]

ಮುಂದೆ ಇದೇ ಜೈನ ಮನೆತನದ ಶೋಭನ ಸೆಟ್ಟಿಯು ಗೊಟ್ಟೆಗಡಿ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಅಂಗಜೇಶೆಅರ ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮಸಮನ್ವಯ–ಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದನು.

೩. ಫ್ರಸ್ತುತ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಶೋಭನಗೌಂಡನಿಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ನೀಡಿದ 'ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆ 'ಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಬೃಹತ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ 'ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆ ' ಎಂಬುದು ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕಾವ್ಯಗಳಾಲಾಗಲಿ ,ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ 'ಚಂದ್ರಕೊಡೆ' ಯ ಫ್ರ್ಯೋಗ ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಯ ಈ ಶಾಸನ ಒಂದು ಅಪರೂಪದ ಫ್ರ್ಯೋಗವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

೪. ರಾಜಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಹೆಯ , ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾದ ಕೊಡೆಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬೆಳ್ಗೊಡೆ (ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರ) ,ಸೀಗುರಿ, ಮೇಘುಡಂಬರ ಮದನಾವತಾರ –ಮೊದಲಾದ ಕೊಡೆಗಳನ್ನು ಕೊಡೆಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಕೂಡ ಹೆಸರಿಸಿವೆ. ಇದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಕೊಡೆ 'ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆ'.

೫ ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಶಾಸನದ ಸಂಪಾದಕರು ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.;(ಶೋಭನ ಗೌಂಡನು) **He obtained `angachitta fr0m the emper0r of kuntala and the r0yal h0nour of halidng `a whit umbrlla' [ibid** ಣಿ.೨೫] ಚಂದ್ರಕೊಡೆ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಬೆಳ್ಗೊಡೆ–ಶ್ವೇತ ಚ್ಛತ **(a whit umbrella)** ಎಂದಷ್ಟೆ ಇರಲಾರದು .(ಹುಣ್ಣಮೆ) ಚಂದ್ರನು ಭೆಳ್ಳಗಿರುವುದೇನೊ ದಿಟ. ಆದರೆ'ಚಂದ್ರ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೂರ್ಥ ಇರುವುದು ಹೊಳೆಯುವ' ಎಂದು ;ಹೊಳೆಯುವನು ಚಂದ್ರ.

೬ ನವಿಲು (ಮಯೂರ, ಬರ್ಹಿ) ಗರಿಯ ನಡುವಣ ಕಣ್ಣಗೆ 'ಚಂದ್ರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ; **the eyes on a peac0ck`s tail [Apte , v.s sanscrit –english dictionary ; 1965-202].**ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು .ಚಂದ್ರಕೊಡೆಯೆಂದರೆ ಕೇವಲ ನವಿಲುಗರಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೊಡೆಯಲ್ಲ. ಅದು ನವಿಲುಗರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೊಡೆ.

೭ "ನವಿಲುಗರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲ್ಲೂ, ರತಖಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದ ದಂಡ ದಿಂದಲೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಲಶದಿಂದಲೂ ಪರಿಶೋಭಿತವಾದದು ಪಿಂಛಚ್ಛತ್ರ; ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿರಿ ,ಸಾಗರಿ (=ಸೀಗುರಿ)ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು" [ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಡಿಎಲ್;ಪೀಠಿಕೆಗಳು–ಲೇಖನಗಳು ;೧೯೭೧ ; ೮೪೯] ಈ ವಿವರಣೆಯ ಚಂದ್ರ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಹೂಡ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪಿಂಛಚತ್ರವೂ ,ಸಾಗಿ (ಗು)ರಿ–ಸೀಗುರಿಯೂ. ಚಂದ್ರ

ಕೊಡೆಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ಮೂರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗೆಸರುಗಳೆನ್ನಬಹುದು, ಅಭಿಲಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ (ಮಾನಸೊಲ್ಲಾಸ) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಕೊಡೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ಇದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೮. ಮದನಾವತಾರವೆಂಬ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಗಂಗರ ಬೂತುಗನ ಮಗ ಮರುಳನೂಗೂ ಮತ್ತ ರನ್ನ ಕವಿಗೂ ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಸೀಗುರಿಯನ್ನು ನೇರಿಲಗೆಯ ದಡಗನಿಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯರ ತ್ರ್ಯೈಲೋಕ್ಯ ಮಲ್ಲನು ನೀಡಿದನು. [ಸೌ.ಇ. ಇ.೧೮, ೧೫೧. ೧೧೦೪೮] ಹಾಗೇಯ ಮೆಘೆಡಬಂರ ವನ್ನು ಪೆರ್ಮಾಡೆ ನೊಕ್ಕಯ್ಯಿಗೆ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾದ ಬೂವನಮಲ್ಲ-ಗಂಗಂ ಪೆರ್ಮಾಡಿಯು ಕೊಟ್ಟನು [ಎ.ಕ. ೭-೧. ಶಿವೆಮೊ. ೧೦. ೧೦೮೫] ರಾಜ್ಯ ಚಿಹೆಗಳ 'ಕೊಡೆಭೂೀಗ' ದ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಈ ನಾಲ್ವಾರು ಮಹನೀಯರೂ ಜೈನರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಒಂದು ಆಕಸಿನ ಘಟನೆ : ಇವರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಎಂಬುದಷೇ ಗಮನಿಸಬೇಕುಆದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯ.